

Мердова Ольга Миколаївна,кандидат юридичних наук, професор,
завідувач кафедри адміністративно-правових
дисциплін факультету № 2

(Донецький державний університет внутрішніх справ, м. Кривий Ріг)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0769-2364>

ПРИНЦИПИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВАДЖЕННЯ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ В УКРАЇНІ

Стаття присвячена аналізу принципів адміністративно-правового регулювання організації та провадження освітньої діяльності в закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання. Підкреслюється фундаментальне значення принципів як вихідних засад адміністративно-правового регулювання відносин щодо організації та провадження освітньої діяльності в закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання. Наголошено, що такі принципи поділяють на загальні – властиві для адміністративно-правового регулювання загалом, і спеціальні – характерні саме для регулювання освітньої діяльності у відповідних закладах вищої освіти. Принципи не лише визначають ідейне наповнення та нормативні вимоги до сучасного стану освітньої діяльності в закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання, а й окреслюють пріоритети та перспективи її реформування на шляху адаптації до європейських та євроатлантичних стандартів. З-поміж спеціальних принципів адміністративно-правового регулювання освітньої діяльності в закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання виокремлено та схарактеризовано такі: а) єдність і диференціація; б) комплексність і багаторівневість; в) рівний доступ до вищої освіти; г) якість вищої освіти й практичне спрямування; ґ) курсантоцентризм (студентоцентризм); д) релігійна та політична нейтральність; е) гнучкість та адаптивність; є) міжнародна інтеграція та ін. При цьому зроблено висновок, що вагомого значення набуває нормативне закріплення переліку й змісту таких принципів, що найдоцільніше зробити в Освітньому кодексі України в межах окремого розділу, присвяченого особливостям організації та надання вищої освіти в закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання.

Ключові слова: принципи, адміністративно-правове регулювання, вища освіта, заклади вищої освіти, специфічні умови навчання.

Постановка проблеми. В умовах реформування сектору безпеки та оборони України відповідно європейських і євроатлантичних стандартів вагоме значення відводиться професійній компетентності особового складу Національної поліції України та інших органів правопорядку і військових формувань. Як підкреслюється в Указі Президента України «Про Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки» від 11.05.2023 р., зміни в системі органів правопорядку мають бути комплексними й стосуватися всіх аспектів їх функціонування: від підготовки та добору високопрофесійних співробітників на службу до забезпечення ефективності функціонування системи з урахуванням міжнародних стандартів [5]. З огляду на це актуального значення набуває вдосконалення освітньої діяльності в закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання в Україні як установ, які здійснюють підготовку курсантів (слухачів, студентів), ад'юнктів для подальшої служби на посадах середнього та вищого складу Національної поліції України, начальницького складу з метою задоволення потреб

МВС України, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань. При цьому базове значення мають принципи правового регулювання, адже саме вони передбачають фундаментальні ідеї, які враховують при нормативно-правовому визначенні особливостей організації та провадження освітньої діяльності в закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми організації та провадження освітньої діяльності в закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання, зокрема тих, що належать до системи МВС України, неодноразово привертати увагу вітчизняних учених-адміністративістів (С. В. Албул, О. М. Бандурка, М. Ю. Веселов, С. С. Вітвіцький, А. Т. Комзюк, О. В. Кузьменко, М. І. Легенький, С. І. Мандрик, Н. П. Матюхіна, О. М. Музичук, О. Ю. Синявська, В. І. Староста, О. Г. Фролова, Х. П. Ярмач та ін.). Зі свого боку, доводиться констатувати, що проблематика адміністративно-правового регулювання освітньої діяльно-

сті в закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання є далеко не вичерпаною та потребує подальшого наукового аналізу в сучасних умовах адаптації до європейських і євроатлантичних стандартів. Безпосередньо це стосується принципів адміністративно-правового регулювання освітньої діяльності у відповідних закладах вищої освіти як наскрізних ідей, які мають фундаментальне значення та визначають перспективи розвитку. Актуальність дослідження зумовлюється, з одного боку, переглядом державної політики у сфері вищої освіти, з іншого – заходами щодо реформування МВС України та інших органів правопорядку як складників сектору безпеки та оборони України. Вищенаведене й зумовлює постановку **мети наукової статті**, що полягає у визначенні принципів адміністративно-правового регулювання освітньої діяльності в закладах вищої освіти зі специфічними умовами, їх видів та змісту.

Виклад основного матеріалу. Освітня діяльність у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання, як і в інших закладах освіти, є складником предмета адміністративного права [15, с. 31]. Адміністративно-правове регулювання організації та провадження освітньої діяльності в закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання здійснюється системою нормативно-правових актів різної юридичної сили, включно із законами України «Про Національну поліцію» від 02.05.2015 р., «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р., «Про наукову і науково-технічну діяльність» від 26.11.2015 р., постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України» від 28.10.2015 р., відомчими наказами МОН України, МВС України та інших центральних органів виконавчої влади, як-от накази МВС України «Про затвердження Положення про вищі навчальні заклади МВС» від 14.02.2008 р., «Про затвердження Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах МВС України» від 14.02.2008 р., «Про затвердження Положення про організацію післядипломної освіти працівників Національної поліції» від 24.12.2015 р. тощо, статuti відповідних закладів вищої освіти та ін.

Адміністративно-правове регулювання освітньої діяльності закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання вирізняється низкою характеристик, визначальною серед яких є принципи – вихідні ідеї, які покладають в основу упорядкування відносин у відповідній сфері. Принципи (від лат. *principium* – «першоснова», «початок» тощо) адміністративно-правового регулювання освітньої діяльності в закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання є фундаментальними ідеями, вихідними засадами, які покладають в основу упорядкування нормами адміністративного права відносин, пов'язаних із провадженням такими закладами вищої освіти діяльності, спрямованої на організацію, забезпечення та реалізацію освітнього процесу. У сукупності такі принципи закладають «філософію» та ціннісні орієнтири освітньої діяльності в закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання, що не лише відображає сучасний стан розвитку такої діяльності, а і є орієнтиром для її подальшого реформування. За влучним виразом класика управління думки А. Файоля, «без засад ми обертаємось в темряві, в хаосі... Засада є тим морським ліхтарем, що допомагає нам зорієнтуватися...» [10, с. 311]. Принципи детермінують розвиток адміністративно-правового регулювання в різних сферах, закладають концептуальні рамки правотворчої діяльності, визначають зміст

норм адміністративного права, враховуються при заповненні прогалин тощо [9, с. 42].

Освітня діяльність у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання є особливим видом виконавчо-розпорядчої діяльності, що знаходиться «на перетині», з одного боку, публічного адміністрування у сфері освіти, та, з іншого боку, публічного адміністрування у сфері внутрішніх справ та юстиції, що неодмінно проявляється на змісті та особливостях такої діяльності, її принципах, формах, методах, правовому статусі посадових осіб та органів управління закладів освіти, науково-педагогічних й інших працівників, здобувачів вищої освіти тощо.

У вітчизняній науці адміністративного права принципи адміністративно-правового регулювання класифікують за різними критеріями. Виокремлюють принципи: внутрішні та зовнішні; загальні та організаційно-управлінські; загальні, підгалузеві та інститутів; загальні й особливі тощо [7, с. 28–35; 16 та ін.]. Проте, враховуючи особливості закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання як окремого об'єкта правового впливу, усі принципи адміністративно-правового регулювання організації та провадження освітньої діяльності в таких закладах вищої освіти видається доцільним класифікувати на загальні та спеціальні.

Загальними є принципи, притаманні як для адміністративно-правового регулювання освітньої діяльності в закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання, так і для адміністративно-правового регулювання будь-яких інших суспільних відносин, незалежно від їх виду, сфери тощо. До таких принципів можна зарахувати верховенство права (включно із законністю, юридичною визначеністю, заборонаю свавілля, доступом до правосуддя, дотриманням прав людини, заборонаю дискримінації та рівністю перед законом), відповідність адміністративно-правових норм положенням Конституції України та міжнародно-правових договорів, служіння публічній адміністрації суспільству та людині, взаємну відповідальність держави і людини та ін. Однак, як слушно наголошує О. О. Уварова, принципами є не лише ті положення, що безпосередньо закріплені в законодавстві й інших джерелах правових норм, а й основоположні ідеї правосвідомості, які отримали загальне визнання в діяльності органів правосуддя, інших суб'єктів внутрішньодержавного й міжнародного права, незважаючи на відсутність їх формальної фіксації в об'єктивному праві [14, с. 33]. Ураховуючи той факт, що загальні принципи неодноразово аналізували вчені-адміністративісти, основну увагу приділимо саме спеціальним принципам.

Спеціальними є ті принципи, що характерні для адміністративно-правового регулювання відносин з організацій та провадження освітньої діяльності в закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання. Виокремимо такі основні з них:

– **єдність і диференціація.** Сутність цього принципу зводиться до наявності як загальних вимог до освітньої діяльності в закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання (далі – ЗВО), що визначаються загальними нормами освітнього законодавства України, так і необхідної їх диференціації в спеціальних нормативно-правових актах, зокрема відомчих наказах МВС України тощо. Наприклад, така диференціація має місце відносно особливих вимог щодо: а) управління відповідними ЗВО та організації освітнього процесу в них, діяльності й повноважень органів управління та громадського самоврядування у ЗВО; б) компетент-

ностей та програмних результатів навчання за освітніми програмами у ЗВО, порядку їх розроблення та затвердження. МВС України та інші державні органи, до сфери управління яких належать ЗВО, мають право своїми нормативно-правовими актами встановлювати особливі вимоги щодо додаткових до визначених стандартами вищої освіти компетентностей та програмних результатів навчання за відповідними освітніми програмами, порядку розроблення та затвердження освітніх програм у ЗВО; в) формування переліку спеціалізацій підготовки здобувачів спеціалізованої освіти у ЗВО та ін. [1, ст. 13]. Принцип єдності й диференціації адміністративно-правового регулювання освітньої діяльності в ЗВО є об'єктивно необхідним, адже забезпечує врахування видової специфіки таких ЗВО як установ особливого типу.

Важливу роль у реалізації цього принципу відіграло ухвалення Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо військової освіти та науки» від 17.12.2021 р. Цим Законом внесено зміни до законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність» у частині врегулювання особливостей організації та функціонування закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання. Державні органи, до сфери управління яких належать заклади вищої освіти зі специфічними умовами навчання, були наділені правом забезпечувати диференціацію регулювання – повноваженнями щодо встановлення своїми нормативними актами особливих вимог діяльності таких ЗВО. Окремі напрями підлягають погодженню з МОН України [3];

– *комплексність та багаторівневність*. Зміст цього принципу зводиться до того, що адміністративно-правове регулювання освітньої діяльності в ЗВО забезпечується не єдиним суб'єктом нормотворчості, а їх сукупністю. Зокрема, повноваження стосовно впорядкування відносин щодо організації, забезпечення та реалізації освітнього процесу в ЗВО розподілені між Верховною Радою України, Кабінетом Міністрів України, МОН України, МВС України та іншими суб'єктами. Адміністративно-правове регулювання освітньої діяльності в ЗВО здійснюється на чотирьох основних рівнях: а) закони України; б) постанови Кабінету Міністрів України; в) нормативно-правові накази МОН України, МВС України; г) локальні акти ЗВО. До останніх, зокрема, можна зарахувати: статут ЗВО; стратегію розвитку; положення (про організацію освітнього процесу; про систему внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти; про порядок вільного вибору навчальних дисциплін здобувачами вищої освіти; про порядок реалізації права на академічну мобільність; про порядок визнання результатів навчання, здобутих у неформальній освіті; про практичну підготовку студентів, слухачів та курсантів; про вирішення конфліктних ситуацій; про курсантсько-студентське самоврядування; про порядок створення та організацію роботи екзаменаційної комісії з атестації здобувачів вищої освіти тощо) [8, с. 13–14];

– *рівний доступ до вищої освіти*. Принцип має конституційну основу та ґрунтується на положеннях ст. 53 Конституції України, відповідно до якої «держава забезпечує доступність і безоплатність ... вищої освіти в державних і комунальних навчальних закладах». Категорія «доступність» є комплексною та стосується: по-перше, вступу на навчання до ЗВО; по-друге, реалізації прав здобувачів вищої освіти безпосередньо під час освітнього процесу. Рівний доступ до вищої освіти полягає

у виробленні однакових вимог до знань, умінь та навичок абітурієнтів, конкурсному їх відборі та вступі до ЗВО (з урахуванням особливостей, визначених МОН України в умовах прийому до ЗВО та в правилах прийому ЗВО) та забезпеченні рівності прав здобувачів в освітньому процесі. Реалізація принципу рівного доступу має як зовнішній складник – у межах держави, так і внутрішню – у межах ЗВО та поряд з іншим передбачає створення всіх необхідних умов, а саме: забезпечення належного рівня бюджетного фінансування; оптимізацію мережі ЗВО; розробку адекватної процесам і реформам нормативно-правової бази, запровадження нових та ефективних форм контролю за діяльністю навчальних закладів й органів системи державного управління, об'єктивне та незалежне оцінювання результатів функціонування освіти, заохочення до навчання тощо [11, с. 113]. На рівні ЗВО доступність вищої освіти розкривається як рівність умов для кожного здобувача вищої освіти в контексті повної реалізації його здібностей, таланту, всебічного розвитку [6, с. 102];

– *якість вищої освіти та практичне спрямування*. Це один із ключових принципів, що передбачає відповідність умовам провадження освітньої діяльності та результатів навчання трьом параметрам (вимогам законодавства та стандартам вищої освіти; професійним та/або міжнародним стандартам (за наявності); потребам заінтересованих сторін і суспільства), що забезпечується шляхом здійснення процедур внутрішнього і зовнішнього забезпечення якості [1]. До того ж якість вищої освіти є інтегральною категорією, що зумовлює вибір комплексу приписів, заборон та дозволів, які використовують суб'єкти нормотворчості в процесі адміністративно-правового регулювання освітньої діяльності у відповідних ЗВО. Важливими складниками забезпечення якості освіти в ЗВО є доповнення теоретичних знань практичними навичками, практикоорієнтованість освітньо-професійних програм, постійний моніторинг якості й удосконалення освітнього процесу. Забезпечення якості вищої освіти є неможливою поза тісною інтеграцією освітньої, науково-дослідної та практичної діяльності. Особлива увага приділяється практичній підготовці та виконанню завдань, максимально наближених до реальних умов професійної діяльності. ЗВО забезпечує якість вищої освіти шляхом: визначення принципів та процедур забезпечення якості вищої освіти; здійснення моніторингу та періодичного перегляду освітніх програм; щорічного оцінювання здобувачів вищої освіти, науково-педагогічних і педагогічних працівників ЗВО та регулярного оприлюднення результатів таких оцінювань на офіційному вебсайті ЗВО, на інформаційних стендах та в будь-який інший спосіб; забезпечення підвищення кваліфікації педагогічних, наукових і науково-педагогічних працівників; забезпечення дотримання академічної доброчесності працівниками ЗВО та здобувачами вищої освіти [12, с. 176];

– *курсантоцентризм (студентоцентризм)*. Це умовна назва принципу, який ставить курсанта в центр організації та провадження освітньої діяльності в ЗВО, що враховується при розробці освітньо-професійних програм, навчальних планів, навчально-методичного забезпечення навчальних дисциплін тощо. Курсантоцентризм передбачає: а) заохочення курсантів як здобувачів вищої освіти до ролі автономних і відповідальних суб'єктів освітнього процесу; б) створення освітнього середовища, орієнтованого на задоволення потреб та інтересів курсантів як здобувачів вищої освіти, зокрема надання можливостей для формування індивідуальної

освітньої траєкторії; в) побудову освітнього процесу на засадах взаємної поваги і партнерства між курсантами та іншими учасниками освітнього процесу та ін. Цей принцип передбачає визнання унікальності кожного курсанта як суб'єкта навчального процесу, зміцнення його мотивації до вдосконалення, спрямування освітньої діяльності на індивідуальні потреби, здібності та інтереси курсантів, створення передумов для працевлаштування. «Курсантоцентризм» є парною категорією до «студентоцентризму». Привертає увагу, що в програмних (стратегічних) документах низки ЗВО безпосередньо відзначається важливість курсантоцентризму як стратегічної цілі та завдання розвитку таких ЗВО. Наприклад, у Стратегічному плані розвитку Національної академії внутрішніх справ на 2018–2024 рр. принцип «курсантоцентризму» разом із «студентоцентричним навчанням» визнаються одними із бажаних показників розвитку. Зокрема, відзначається, що курсантоцентризм передбачає вживання додаткових організаційних і навчально-виховних заходів та посилюється особистісною мотивацією до гарантованого працевлаштування, перспективами кар'єрного зростання впровадження служби в Національній поліції України [13, с. 14];

– *політична та релігійна нейтральність*. Принцип релігійної нейтральності унеможливорює вплив будь-якої із релігійних організацій на ведення освітньої діяльності, її зміст та форми, є фундаментом забезпечення рівності прав здобувачів вищої освіти, незалежно від їх релігійних переконань або світоглядних позицій. Відповідно до ч. 1 ст. 3 Закону України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р., здобуття освіти має бути незалежним від впливу релігійних організацій, окрім випадків, коли йдеться про заклади вищої духовної освіти. Цей принцип забезпечує недискримінацію здобувачів освіти та підтримує академічну свободу в ЗВО. Політична нейтральність є базовим принципом адміністративно-правового регулювання, що передбачає організацію та провадження освітньої діяльності ЗВО поза впливом політичних партій та рухів, недопущення впливу політичних поглядів і переконань посадових осіб на ухвалення рішень відносно курсантів та інших здобувачів вищої освіти в ЗВО тощо. Ураховуючи правовий статус курсантів ЗВО як публічних службовців, принцип політичної нейтральності є похідним від засад діяльності органів державної влади, для яких відбувається підготовка кадрів (політична нейтральність як принцип діяльності Національної поліції [3, ст. 10], позапартійність як принцип діяльності Державної кримінально-виконавчої служби України [4, ст. 2] тощо);

– *гнучкість та адаптивність* як принцип адміністративно-правового регулювання зводиться до формування такої нормативно-правової бази освітньої діяльності у ЗВО, що наділяє МОН України, МВС України, адміністрацію ЗВО та інших управлінських суб'єктів арсеналом інструментів, які роблять можливим оперативне та ефективне реагування останніми на сучасні виклики й загрози (як-от пандемії, запровадження воєнного, надзвичайного стану тощо). Наведений принцип передбачає наділення уповноважених суб'єктів механізмами впливу з антикризового управління організацією та провадженням освітньої діяльності в ЗВО (внутрішнє переміщення ЗВО в межах держави; цифро-

візація та технології дистанційного навчання; безпечне освітнє середовище для здобувачів освіти та ін.);

– *міжнародна інтеграція* як принцип адміністративно-правового регулювання освітньої діяльності в ЗВО спрямований на створення сприятливих нормативно-правових умов для гармонізації відомчої вищої освіти з європейськими та євроатлантичними стандартами, інтернаціоналізацію освітньо-наукової діяльності, забезпечення мобільності науково-педагогічних працівників та здобувачів вищої освіти, підвищення конкурентоспроможності освітньо-професійних програм на глобальному рівні. Принцип міжнародної співпраці передбачає активну участь у міжнародних освітніх і наукових програмах, розвиток двосторонніх угод із зарубіжними ЗВО (науковими установами), а також упровадження спільних освітньо-професійних програм, проєктів тощо. Міжнародна інтеграція сприяє імплементації найкращих практик у сфері управління, організації та провадження освітньої діяльності в ЗВО. Це передбачає розробку прозорих процедур оцінювання, забезпечення якості вищої освіти та академічної доброчесності тощо. Важливим вектором у розвитку адміністративно-правового регулювання освітньої діяльності в ЗВО є впровадження положень актів «м'якого» права (soft law) у сфері вищої освіти, зокрема ООН, ЮНЕСКО, ПАРЕ тощо (як-от Рекомендації МОП та ЮНЕСКО «Про статус викладацьких кадрів ЗВО» від 11.11.1977 р., Рекомендацію ЮНЕСКО «Про визнання навчальних курсів і свідоцтв про вищу освіту» від 13.11.1993 р., Рекомендацію ПАРЕ «Про гендерну рівність у галузі освіти» від 12.11.1995 р., Рекомендацію ПАРЕ «Про академічну свободу та університетську автономію» від 30.06.2006 р. та ін.).

Висновки. Підсумовуючи, слід підкреслити фундаментальне значення принципів як вихідних засад адміністративно-правового регулювання відносин стосовно організації та провадження освітньої діяльності в закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання. Такі принципи поділяють на загальні – властиві для адміністративно-правового регулювання загалом, і спеціальні – характерні саме для регулювання освітньої діяльності у відповідних закладах вищої освіти. Принципи не лише визначають ідейне наповнення та нормативні вимоги до сучасного стану освітньої діяльності в закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання, а й окреслюють пріоритети та перспективи її реформування на шляху адаптації до європейських і євроатлантичних стандартів. З-поміж спеціальних принципів адміністративно-правового регулювання освітньої діяльності в закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання можна виокремити такі: а) єдність та диференціація; б) комплексність і багаторівневність; в) рівний доступ до вищої освіти; г) якість вищої освіти та практичне спрямування; г) курсантоцентризм (студентоцентризм); д) релігійна й політична нейтральність; е) гнучкість та адаптивність; є) міжнародна інтеграція та ін. При цьому вагомого значення набуває нормативне закріплення переліку й змісту таких принципів, що, як видається, найкраще зробити в Освітньому кодексі України в межах окремого розділу, присвяченого особливостям організації та надання вищої освіти в закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання.

Список використаних джерел

1. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII, зі змін. та доп. *Офіційний вісник України*. 2014. № 63. Ст. 1728.
2. Про внесення змін до деяких законів України щодо військової освіти та науки : Закон України від 17.12.2021 р. № 1986-IX. *Офіційний вісник України*. 2022. № 5. Ст. 299.
3. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII, зі змін. та доп. *Офіційний вісник України*. 2015. № 63. Ст. 2075.
4. Про Державну кримінально-виконавчу службу України : Закон України від 23.05.2005 р. № 2713-IV, зі змін. та доп. *Офіційний вісник України*. 2005. № 29. Ст. 1697.
5. Про Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки: Указ Президента України від 11.05.2023 р. № 273/2023. *Офіційний вісник України*. 2023. № 51. Ст. 2823.
6. Аброськін В. Мета створення та принципи діяльності закладів вищої освіти МВС України як суб'єктів реалізації освітньої функції держави. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 6. С. 97–104.
7. Адміністративне право: підручник / за заг. ред. Ю. П. Битяка, В. М. Гаращука, В. В. Зуй. Харків : Право, 2010. 624 с.
8. Албул С. В. Нормативно-правова регламентація статусу та особливостей функціонування закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання. *Заклади вищої освіти зі специфічними умовами навчання: правовий статус та особливості функціонування*: матеріали Всеукр. наук.-педаг. підвищення кваліфікації (м. Одеса, 1 трав. – 11 черв. 2023 р.). Одеса : Гельветика, 2023. С. 10–14.
9. Гуржій Т. О., Бодров Ю. В. Поняття та сутність принципів адміністративно-правового регулювання. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2023. Вип. 79. Ч. 2. С. 41–48.
10. Наука адміністрації й адміністративного права. Загальна частина (за викладами професора Юрія Панейка) / уклад.: В. М. Бевзенко та ін. Київ : Дакор. 2016. 464 с.
11. Пушкарьова Н. Ф. Конституційна гарантія доступності вищої освіти та принцип рівності: правовий аналіз на прикладі захисту прав соціально вразливих верств населення. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2023. Вип. 76. Ч. 1. С. 109–114.
12. Редіна П. В. Організаційно-правові засади управління вищою освітою в Україні : дис. ... д-ра філософії. Харків. 2023. 229 с.
13. Стратегічний план розвитку Національної академії внутрішніх справ на 2018–2024 роки. URL: <https://www.naiu.kiev.ua/pro-akademiyu/koncepciya-rozvitku-navs/strategichnij-plan-rozvitku-nacionalnoyi-akademiyi-vnutrishnih-sprav-na-2018-2024-roki.pdf> (дата звернення: 17.11.2024)
14. Уварова О. О. Принципи права у правозастосуванні: загальнотеоретична характеристика: монографія. Харків : МАДРИД, 2012. 196 с.
15. Шаповал Р. В. Освітня діяльність в Україні: адміністративно-правове дослідження : монографія. Харків : Золота миля, 2011. 347 с.
16. Шарая А. А. Класифікація принципів адміністративного права: сучасний погляд в адміністративно-правовій доктрині. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2013. № 1. С. 174–177.

References

1. Pro vyshchu osvitu [About higher education]: Zakon Ukrainy vid 01.07.2014 r., № 1556-VII, zi zmin. ta dop. (2014). *Ofitsiyni visnyk Ukrainy*. № 63. St. 1728 [in Ukrainian].
2. Pro vnesennia zmin do deiakykh zakoniv Ukrainy shchodo viiskovoi osvity ta nauky [On making changes to some laws of Ukraine regarding military education and science]: Zakon Ukrainy vid 17.12.2021 r. № 1986-IX (2022). *Ofitsiyni visnyk Ukrainy*. № 5. St. 299 [in Ukrainian].
3. Pro Natsionalnu politsiiu [About the National Police]: Zakon Ukrainy vid 02.07.2015 r., № 580-VIII, zi zmin. ta dop. (2015). *Ofitsiyni visnyk Ukrainy*. № 63. St. 2075 [in Ukrainian].
4. Pro Derzhavnu kryminalno-vykonavchu sluzhbu Ukrainy [About the State Criminal Enforcement Service of Ukraine]: Zakon Ukrainy vid 23.05.2005 r., № 2713-IV, zi zmin. ta dop. (2005). *Ofitsiyni visnyk Ukrainy*. № 29. St. 1697 [in Ukrainian].
5. Pro Kompleksnyi stratehichnyi plan reformuvannia orhaniv pravoporiadku yak chastyny sektoru bezpeky i oborony Ukrainy na 2023–2027 roky [About the Comprehensive Strategic Plan for the Reform of Law and Order Bodies as a Part of the Security and Defense Sector of Ukraine for 2023–2027]: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 11.05.2023 r. № 273/2023. (2023). *Ofitsiyni visnyk Ukrainy*. № 51. St. 2823 [in Ukrainian].
6. Abroskin, V. (2020) Meta stvorennia ta pryntsyipy diialnosti zakladiv vyshchoi osvity MVS Ukrainy yak subiektiv realizatsii osvitnoi funksi derzhavy [The purpose of creation and principles of higher education institutions of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine as subjects of implementation of the educational function of the state]. *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo*. № 6. S. 97–104 [in Ukrainian].
7. Administratyvne pravo [Administrative law]: pidruchnik / za zah. red. Yu.P. Bytiaka, V.M. Harashchuka, V.V. Zui. (2010). Kharkiv: Pravo. 624 s. [in Ukrainian].
8. Albul, S. V. (2023) Normatyvno-pravova rehlementatsiia statusu ta osoblyvostei funktsionuvannia zakladiv vyshchoi osvity zi spetsyfichnymy umovamy navchannia [Normative and legal regulation of the status and features of the functioning of higher education institutions with specific study conditions]. *Zaklady vyshchoi osvity zi spetsyfichnymy umovamy navchannia: pravovyi status ta osoblyvosti funktsionuvannia*: materialy Vseukr. nauk.-pedah. pidvyshchennia kvalifikatsii (m. Odesa, 1 trav. – 11 cherv. 2023 r.). Odesa: Helvetyka. S. 10–14 [in Ukrainian].

9. Hurzhii, T. O., Bodrov, Yu. V. (2023) Poniattia ta sutnist pryntsyviv administratyvno-pravovoho rehuliuвання [The concept and essence of the principles of administrative and legal regulation]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriya «Pravo»*. Vyp. 79. Ch. 2. S. 41–48 [in Ukrainian].
10. Nauka administratsii y administratyvnoho prava. Zahalna chastyna (za vykladamy profesora Yuriia Paneika) [Science of administration and administrative law. The general part (according to the lectures of Professor Yuriy Paneik)] / uklad.: V. M. Bevzenko ta in. (2016). Kyiv: Dakor. 464 s. [in Ukrainian].
11. Pushkarova, N. F. (2023). Konstytutsiina harantiia dostupnosti vyshchoi osvity ta pryntsyv rivnosti: pravovyi analiz na prykladi zakhystu prav sotsialno vrazlyvykh verstv naselennia [The constitutional guarantee of access to higher education and the principle of equality: a legal analysis based on the example of the protection of the rights of socially vulnerable population groups]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriya «Pravo»*. Vyp. 76. Ch. 1. S. 109–114 [in Ukrainian].
12. Redina, P. V. (2023). Orhanizatsiino-pravovi zasady upravlinnia vyshchoiu osvitoiu v Ukrainy [Organizational and legal principles of higher education management in Ukraine]: dys... d-ra filosofii. Kharkiv. 229 s. [in Ukrainian].
13. Stratehichniy plan rozvytku Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav na 2018-2024 roky [Strategic development plan of the National Academy of Internal Affairs for 2018-2024]. URL: <https://www.naiu.kiev.ua/pro-akademiyu/koncepciya-rozvytku-navs/strategichnij-plan-rozvytku-nacionalnoyi-akademiyi-vnutrishnih-sprav-na-2018-2024-roki.pdf> (data zvernennia: 17.11.2024) [in Ukrainian].
14. Uvarova, O. O. (2012) Pryntsyvy prava u pravozaastosuvanni: zahalnoteoretychna kharakterystyka [Principles of law in law enforcement: general theoretical characteristics]: monohrafiia. Kharkiv: MADRYD. 196 s. [in Ukrainian].
15. Shapoval, R. V. (2011) Osvitnia diialnist v Ukraini: administratyvno-pravove doslidzhennia [Educational activity in Ukraine: administrative and legal research]: monohrafiia. Kharkiv: Zolota mylia. 347 s. [in Ukrainian].
16. Sharaia, A. A. (2013) Klasyfikatsiia pryntsyviv administratyvnoho prava: suchasnyi pohliad v administratyvno-pravovii doktryni [Classification of the principles of administrative law: a modern view in administrative-legal doctrine]. *Iurydychnyi naukovi elektronnyi zhurnal*. № 1. S. 174–177 [in Ukrainian].

Merdova Olha,

Candidate of Legal Sciences, Professor,

Head of the Department of Administrative Law Disciplines of the Faculty № 2

(Donetsk State University of Internal Affairs, Kropyvnytskyi)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0769-2364>

PRINCIPLES OF ADMINISTRATIVE AND LEGAL REGULATION OF THE ORGANIZATION AND IMPLEMENTATION OF EDUCATIONAL ACTIVITIES IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS WITH SPECIFIC STUDY CONDITIONS IN UKRAINE

The article analyzes the principles of administrative and legal regulation of the organization and implementation of educational activities in higher education institutions with specific study conditions. The fundamental importance of principles as the foundational basis for the administrative and legal regulation of relations concerning the organization and implementation of educational activities in such institutions is emphasized. It is noted that these principles are divided into general principles – applicable to administrative and legal regulation in general, and special principles – specific to the regulation of educational activities in higher education institutions with specific study conditions. The principles not only define the conceptual framework and normative requirements for the current state of educational activities in these institutions but also outline the priorities and prospects for their reform toward adaptation to European and Euro-Atlantic standards. Among the special principles of administrative and legal regulation of educational activities in higher education institutions with specific study conditions, the following are highlighted and characterized: a) unity and differentiation; b) comprehensiveness and multilevel regulation; c) equal access to higher education; d) quality of higher education and practical orientation; e) learner-centeredness (student-centeredness); f) religious and political neutrality; g) flexibility and adaptability; h) international integration, among others. It is concluded that the normative consolidation of the list and content of these principles is of significant importance. This should ideally be implemented in the Education Code of Ukraine within a dedicated section addressing the specific features of organizing and providing higher education in institutions with specific study conditions.

Key words: principles, administrative and legal regulation, higher education, higher education institutions, specific study conditions.

Надіслано до редколегії 10.12.2024